

Rechtspraak

Maakt samen leven mogelijk

GRATIS
NEEM MEE

Bij de rechter op spreekuur

JOURNALIST ROB ZIJLSTRA:
'MEER AANDACHT VOOR SLACHT-
OFFERS KAN GEEN KWAAD.'

NIENKE DE WAELE: 'WE MOETEN
UITLEGGEN WAT WE DOEN EN
WAAROM.'

BODE YNZE KLOMP: 'DE
GEMOEDEREN LOPEN SOMS
HOOG OP.'

Inhoud

'Wie moet opdraaien voor de kosten van hond Jip?'

> PAGINA 12

Redactioneel

Problemen met digitalisering, financieel zwaar weer – wie het nieuws over de Rechtspraak volgt, zou haast denken dat het allemaal kommer en kwel is. Dat is jammer, want intussen gebeuren er veel mooie dingen. Rechters bedenken allerlei manieren om veelvoorkomende conflicten tussen mensen snel op te lossen, zonder dat een dure en complexe rechtszaak tegen de buurman of de huisbaas nodig is. In Noord-Nederland liepen daarom al 'spreekuurrechters' rond en de rechtbanken in Rotterdam en Den Haag borduren nu voort op deze nieuwe manier van rechtspreken. Je leest er alles over in dit blad.

De Gelderse rechter Nienke de Waele sloeg ook een nieuwe weg in. Anders dan we van rechters gewend zijn, schoof ze wekelijks aan bij een talkshow om live met journalisten en advocaten te discussiëren over misdaadzaken. Rechtspraak interviewde haar over het hoe en waarom. Zal zij misschien ook ooit tekst en uitleg moeten geven over virtual reality in de rechtszaal? Door een VR-bril op te zetten, kunnen rechters, officieren en advocaten rondlopen in een huis waar bijvoorbeeld een moord is gepleegd. Welke rol die techniek gaat spelen in strafzaken, zal de toekomst uitwijzen.

Maar we kijken ook terug, bijvoorbeeld met kinderrechtster Saskia Hes. Zij moet nog vaak denken aan een aangrijpende zaak, waarin drie kinderen uit huis werden geplaatst. Waarom? Kijk gauw op pagina 11.

Pauline van der Mije
hoofdredacteur

COLOFON Rechtspraak nummer 2, september 2018 (zesde jaargang). Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en is gratis op te halen bij de gerechten en het Juridisch Loket. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Hoofdredacteur:** Pauline van der Mije **Redactie:** Rien Aarts, Simone Alderliesten (beeldredactie), Florine Boeding, Patrick van der Mee **Aan dit nummer werkten mee:** Martijn Delaere, Peter Drent, Stijn Dunk, Jacob van Essen, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Arie Kievit, Bas Kijzers, Richard Mooyman, Eric van Nieuwland, Rosanne Rootert **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementen-administratie:** Adreswijziging of opzegging? Stuur de adresdrager naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmelden voor een individueel abonnement kan via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerd meer exemplaren aanvragen is ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Gloedcommunicatie, Nijmegen **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag

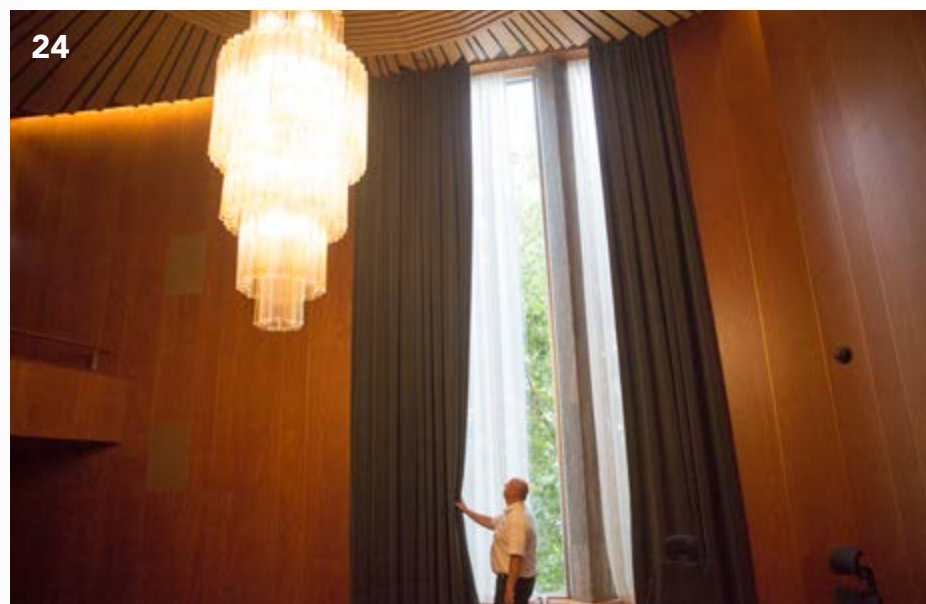
16

28

24

18

22

04
NIEUWS
Kort

06
INTUSSEN OP SOCIAL MEDIA
Wie is hier nou de tbs-er?

07
SAMEN NAAR DE SPREEKURRECHTER
Terugblik op een geslaagd experiment

11
DIE ZAAK VERGEET IK NOOIT
Waarom kinderrechtster Saskia Hes
nog aan dat ene meisje denkt

14
COLUMN
Klare taal

15
BESTE RECHTSpraak
Antwoord op lezersvragen

16
TUREN IN DE TOEKOMST
Virtueel rondlopen op
plaats delict

18
BINNENKIJKEN
Rechtbankverslaggever
Rob Zijlstra

21
WABLIEF?
Wat betekent bewijslast eigenlijk?

22
NIENKE DE WAELE
Rechter in debat

24
DE WERKDAG VAN
Ynze Klomp, bode in Overijssel

26
HOE ZIT DAT?
Beroepsverbod

28
BIJZONDERE RECHTER
Judith Uitermark knokt voor
mediation in strafzaken

Kort

Rechters wijzigen steeds meer voornamen

Steeds meer mensen stappen naar de rechtbank om hun voornaam te wijzigen. Dat gebeurt zo'n 580 keer per jaar, 10 procent meer dan een paar jaar geleden. Een oorzaak voor die toename is niet bekend.

Je voornaam veranderen gaat niet zomaar. Daar heb je volgens de wet een advocaat voor nodig die een verzoekschrift indient bij de rechtbank. De rechter beoordeelt of er een goede reden is om iemands naam aan te passen. 'Dat kan van alles zijn', zegt Jan Kloosterhuis van de rechtbank Amsterdam, die verzoeken uit alle lagen van de bevolking krijgt. 'Een voornaam is heel persoonlijk, die draag je de rest van je leven mee. Mensen willen soms hun naam laten aanpassen omdat iedereen ze onder een bijnaam kent. Of omdat hun naam herinneringen oproept aan een vervelende familiegeschiedenis.' Zo wijzigde een Limburgse rechter de namen van een man uit een katholiek gezin. Hij was voorbestemd om priester te worden en kreeg de namen van vier heiligen mee, maar had zelf niets met het geloof en de kerk. Dat leidde tot strubbelingen waarvoor hij later in therapie moest. Elke keer als hij zijn namen voluit moest noemen, werd oud zeer opgerakeld. 'Er is heel veel mogelijk', zegt Kloosterhuis. 'Maar het is niet de bedoeling dat je een nieuwe naam aanneemt die ook een achternaam kan zijn, zoals Jansen. Verder mag het geen ongepaste naam zijn. Ook dat schrijft de wet voor.'

Griet
Dokus
Franks
Uma
Arie
Storm
Florence

SPREEKURRECHTERS BIJ EEN BURENRUZIE. (FOTO: JACOB VAN ESSEN)

Succesvolle spreekuurrechter krijgt opvolgers

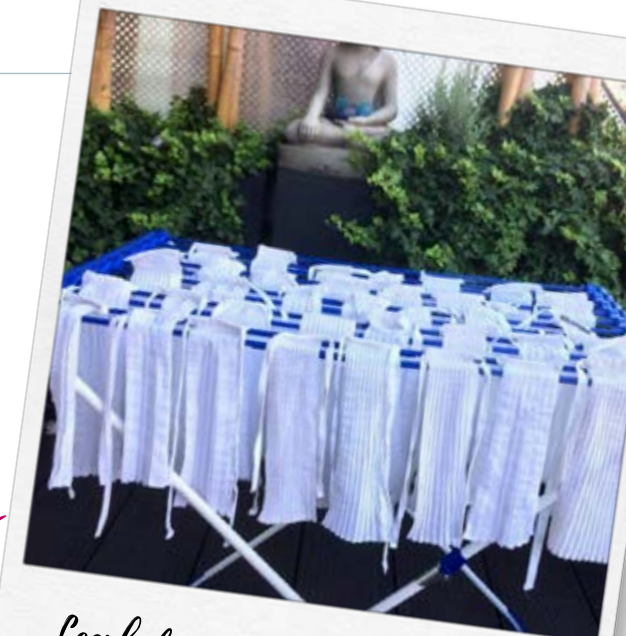
Verschillende rechtbanken gaan experimenteren met procedures waarin mensen hun conflicten snel, goedkoop en eenvoudig aan een rechter kunnen voorleggen. Den Haag en Rotterdam starten in september met wijkrechters en regelrechters, als vervolg op een succesvolle proef met spreekuurrechters in Noord-Nederland.

Deze nieuwe vormen van rechtspraak hebben gemeen dat strijdende partijen met de rechter in gesprek gaan over hun geschil, zonder dagvaarding of advocaat. De rechter luistert, geeft advies over een oplossing en moedigt de betrokkenen aan om een schikking te treffen. Lukt dat niet, dan hakt hij alsnog de knoop door. Op die manier kunnen alledaagse ruzies (bijvoorbeeld tussen burens, huisbaas en huurder of werkgever en werknemer) snel en adequaat worden opgelost. Escalatie wordt voorkomen en daarmee mogelijk ook een dure, formele rechtszaak, die de verhoudingen soms alleen maar verslechtert. Een voorwaarde is wel dat beide partijen bereid zijn om naar een oplossing te zoeken. Bij de rechtbank Noord-Nederland is anderhalf jaar lang een proef gehouden met spreekuurrechters, op de voet gevolgd door de Rijksuniversiteit Groningen en onderzoeksbureau Pro Facto. Uit hun onderzoek blijkt dat in 91 procent van de zaken een schikking werd getroffen. Van de betrokkenen was 80 tot 90 procent (heel) positief over de gang van zaken, al vonden sommigen wel dat de zitting lang duurde en dat er druk stond op het bereiken van een schikking. Ze waren vooral blij met de snelle behandeling van de zaak, de menselijke benadering door de rechter en de lage kosten. Ook rechters kijken enthousiast terug op de werkwijze. **Zie pagina 7 en verder.**

Videorechter slaat aan in Drenthe

Inwoners van Emmen die naar de kantonrechter moeten omdat ze een bewindvoerder nodig hebben, hoeven tegenwoordig niet meer naar de rechtbank in Assen. Ze kunnen in hun eigen gemeentehuis met de rechter praten, via een videoverbinding.

Wie door omstandigheden niet goed voor zijn eigen financiën kan zorgen, kan onder bewind worden gesteld. Als de kantonrechter vindt dat zo'n beschermingsmaatregel nodig is, stelt hij iemand aan die over de geldzaken beslist. Vroeger waren er overal kleine kantongerechten, maar tegenwoordig moeten mensen daarvoor naar de rechtbank in de stad. De rechtbank en de gemeente begonnen twee jaar geleden een proef met de videorechter. Dat bleek een schot in de roos. Het scheelt reiskosten en de betrokkenen vinden het ook vaak minder eng om via een beeldscherm met de rechter te praten. Daarom is de proef verlengd tot eind 2018. 'De videorechter vergroot de toegang naar de rechter voor een kwetsbare groep mensen, daar doen we het voor', zegt projectleider Tineke de Wind. 'De verwachting is dat we de videorechter na afloop van de proef als structurele dienst gaan aanbieden.'

Leenbefjes aan de waslijn

Rechters, griffiers, advocaten en officieren van justitie dragen allemaal een toga in de rechtszaal. En bij een toga hoort een bef. **Als iemand die per ongeluk vergeet, heeft de rechtbank wel een befje te leen.** Maar die leenbefjes moeten natuurlijk wel regelmatig in de was. Bij de rechtbank Gelderland zorgt balie-medewerker Theo van der Linden daarvoor. Hij maakte deze foto op zijn balkon.

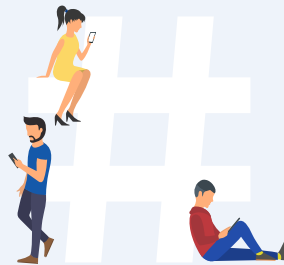
Les van een rechter tijdens Week van de Rechtspraak

Meer dan honderd rechters en juridisch medewerkers gaan in de week van 24 tot 29 september het land in om scholieren over rechtspraak te vertellen. Het is de jaarlijkse Week van de Rechtspraak, waarin de organisatie laat zien wie ze is en wat ze doet. Gastlessen over zware criminaliteit, identiteitsfraude en straffen die jongeren kunnen krijgen, geven scholieren de kans om rechters het hemd van het lijf te vragen. Jongeren die de dingen liever online bekijken, kunnen vanaf 24 september terecht op Instagram. Speciaal voor die groep maken de

jonge Rechtspraak Reporters stories (korte video's) waarin bijvoorbeeld rechters, beveiligers en bodes vertellen wat ze meemaken op hun werk en waarom ze voor dat vak hebben gekozen. www.instagram.com/rechtvoorjou/.

Op de Facebookpagina van de Rechtspraak (facebook.com/Rechtspraak) vind je nieuws, achtergronden en uitleg, maar ook posts over gekke en bijzondere dingen die in de rechtbanken gebeuren. En wekelijks een blogje van een rechter, griffier of bode.

 facebook.com/Rechtspraak

Verwarring in een tbs-kliniek, want wie is nou eigenlijk de patiënt? Daarover blogt de Brabantse rechter-commissaris Lieneke de Klerk.

Soms kan ik mezelf wel voor mijn kop slaan. Wat is er dit keer gebeurd? Op verzoek van de rechtbank reisde ik af naar een kliniek om een tbs-er te horen. Dat doen wij rechters-commissarissen wel vaker, als het voor iemand te belastend is om naar de rechtbank te komen. De advocaat komt dan ook naar de kliniek om zijn cliënt bij te staan tijdens het verhoor.

De griffier en ik werden naar een apart kamertje geleid. Ik stelde mezelf voor aan de twee aanwezige mannen en stak meteen van wal. Toen ik halverwege mijn inleidende praatje was, merkte een van hen droogjes op dat het blijkbaar toch klopte wat zijn vrienden zeiden: dat hij een boeven-tronie had. Hij bleek niet de tbs-er

te zijn – die was er nog niet – maar een begeleider. Ik kon wel door de grond zakken. De man vatte het gelukkig sportief op. Net als ik, jaren geleden, toen mij iets soortgelijks overkwam. Ik was in een psychiatrische inrichting. Daar zou ik spreken met een patiënt om te bepalen of zij gedwongen opgenomen moest worden. Na tien minuten wachten in een spreekkamer ging mijn griffier vragen waar iedereen bleef. De psychiater komt zo, was het antwoord. Even later kwam er inderdaad een meneer. Die begon mij allerlei vragen te stellen. Het kostte me enige moeite om hem ervan te overtuigen dat ik écht niet degene was die misschien moest worden opgenomen.

Denk je erover om zelf ooit bij de Rechtspraak te gaan werken? Houd dan ons LinkedInaccount in de gaten (nl.linkedin.com/company/de-rechtspraak).

Ben je vooral geïnteresseerd in het laatste rechtspraaknieuws? Volg ons dan op Twitter (RechtspraakNL).

Wie liever eens in de week op de hoogte wordt gehouden, kan zich gratis abonneren op onze wekelijkse nieuwsbrief (nieuwsbriefrechtspraak.nl). Je ontvangt dan elke donderdag het belangrijkste rechtspraaknieuws en een overzicht van de rechterlijke uitspraken die die week zijn gepubliceerd in je mailbox.

Bij de rechter op spreekuur

Terugblik op een geslaagd experiment >

Problemen met je buurman, huisbaas of werkgever kunnen het leven flink verzieken. Een rechtszaak kan helpen, maar dat kost veel tijd en geld en de verhoudingen worden er niet beter op. De rechtbank Noord-Nederland heeft daarom een proef gehouden met spreekuurrechters. Strijdende partijen konden hun conflict zonder ingewikkelde procedure aan de rechter voorleggen. Ook andere rechtbanken gaan met laagdrempelige rechtspraak aan de slag.

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

De nieuwe buurman van mevrouw X uit Assen vindt zijn tuin aan de kleine kant.

Hij meet hem na en inderdaad: de buitenruimte is niet zo groot als in het koopcontract staat aangegeven. Een deel van zijn tuin is bij die van de burens getrokken, meent de man. Hij stapt naar de buurvrouw. Dat wordt ruzie, en niet zo'n klein beetje ook. Op een dag slaat haar vriend de buurman een gescheurde lip. Hij is trompettist van beroep, maar kan voorlopig niet blazen. 'Die mensen waren water en vuur', zegt Arjen van der Meer, een van de zeven spreekuurrechters in Assen. 'Ze wilden niet op elkaars terrein komen, we moesten over de heg heen praten.' De oplossing bleek uiteindelijk simpel. 'Ik vond een oud kadasterpaaltje en zei: 'Als we deze lijn nou doortrekken, zijn we eruit.' Daarvoor moest wel een boom weg en een hekje verplaatst. Dat was geen probleem. De nieuwe buurman bood aan voor het verwijderen van de boom te betalen.' Van der Meer ziet dat vaker: burens die elkaars bloed wel kunnen drinken, maar aardig en behulpzaam zijn als het conflict is opgelost. Pure opluchting, zegt de rechter. 'Het is afschuwelijk om ruzie met je burens te hebben, dat geeft heel veel stress. Daarom is het zo goed om er snel bij te zijn, voordat het helemaal escaleert.'

Snel en goedkoop

Een rechtszaak voeren duurt lang, is duur en zet mensen lijnrecht tegenover elkaar. Zo is de procedure nu eenmaal ingericht: A eist iets van B, B verweert

zich en komt eventueel met een tegen-eis. Vaak komen er advocaten bij. Zo worden menselijke conflicten in een harde juridische mal gegoten. Je zou alledaagse geschillen sneller, goedkoper en effectiever moeten oplossen, vindt de Rechtspraak. In het noorden is zo het idee van de spreekuurrechter ontstaan: een rechter waar je gewoon mee kunt praten over wat er speelt. Als beide partijen mee willen werken (zie kader 'Samen naar de rechter') betalen ze slechts 39,50 per persoon en is een ingewikkelde dagvaarding overbodig. 'Een zin is voldoende', zegt rechter Van der Meer. 'De boom van mijn buurman is te

SAMEN NAAR DE RECHTER

Rechtbanken kunnen niet zomaar aan het experimenteren slaan; de wet schrijft voor hoe procedures verlopen. Maar er is een wetsartikel dat de rechter grote vrijheid geeft: art. 96 Rv., de basis voor veel vernieuwingen in de rechtspraak. Voorwaarde is dat de strijdende partijen allebei over een oplossing willen praten. Maar als je ruzie met iemand hebt, kan het knap lastig zijn om hem te bewegen samen naar de rechter te gaan. Die taak nemen de rechtbanken daarom over. Meldt iemand een zaak aan, dan bellen rechtbank-medewerkers de wederpartij: 'Doet u mee?' Is het antwoord nee, dan gaat de laagdrempelige aanpak niet door. Daardoor konden de spreekuurrechters maar 40 procent van de aangemelde zaken behandelen.

GRIFFIER JAN BROLSMA, RECHTER ARJEN VAN DER MEER EN JAAP DE VROOME GAAN TER PLAATSE OM EEN PROBLEEM OP TE LOSSEN. (FOTO: JACOB VAN ESSEN)

hoog, bijvoorbeeld. De rest van het verhaal hoor ik ter plekke wel.' Hij ging haast altijd zelf kijken wat er loos was. 'Dat vonden de mensen heel prettig, en ik ook.'

Proef

De proef, die werd onderzocht door de Rijksuniversiteit Groningen en Pro Facto*, begon in 2016 en stopte in mei van dit jaar. Van de 64 zaken die de spreekuurrechters behandelden, eindigden er 58 in een schikking tussen de partijen. 'Het ging om overzichtelijke geschillen, zoals ruzie over een schutting, een verbouwing of een aankoop', zegt projectleider Jaap de Vroome. 'Die zaken komen regelmatig voor bij de rechtbank, maar vaak pas als de ruzie al een tijd gaande is en er gepeperde brieven over en weer zijn gegaan. Soms is er al een strafzaak geweest omdat betrokkenen elkaar over de schutting hebben getrokken van woede. Dan is het heel moeilijk om het nog op te lossen.'

Bij de spreekuurrechter komen mensen voor een oplossing. Niet door eindeloos te bakkeleien over wie er gelijk heeft, maar door afspraken te maken waar beide partijen mee kunnen leven. 'Het is heel effectief om in een vroeg stadium in gesprek te gaan, zonder dossier of advocaat', zegt Van der Meer. 'Als mensen zelf uitleggen wat ze dwars zit, kan degene die de zaak aanhangig maakte even stoom afblazen, waarna de ander reageert. Zo kom je snel tot de kern van het geschil. Daarna kijk je of ze elkaar tegemoet willen komen. Meestal is het binnen een paar uur klaar. Een vonnis schrijven is niet nodig en de mensen zijn blij als het is opgelost.' >

* M. Hertogh e.a., "Zegt u het eens, wat wilt u van de rechter?", Evaluatie van de pilot Spreekuurrechter, gepubliceerd op rechtspraak.nl.

NIEUW

DE ROTTERDAMSE REGELRECHTER

Inwoners van het arrondissement Rotterdam kunnen sinds half september terecht bij de regelrechter. Zes kantonrechters van de rechtbanken in Rotterdam en Dordrecht zijn beschikbaar om zaken snel en goedkoop te bespreken met de betrokkenen. 'Bij ons kunnen zowel burgers als bedrijven terecht', zegt rechter Wim Wetzels. 'Naast burenruzies en huurzaken behandelen we ook geldvorderingen, conflicten over aankopen of verbouwingen en arbeidszaken, bijvoorbeeld over re-integratie of ontslag. Partijen met andere conflicten kunnen het bureau van de regelrechter bellen om te informeren of hun zaak zich voor deze afdoening leent.'

Voor de Rotterdamse rechters staat de laagdrempeligheid centraal. 'Iedereen kan bij ons aankloppen. De zaken worden gewoon op de rechtbank behandeld, tenzij het toegevoegde waarde heeft om op locatie te praten. Als een aannemer wordt beschuldigd van prutswerk bijvoorbeeld, of een huisbaas vindt dat een huurder de tuin verwaarloost.' De belangrijkste voorwaarde is dat mensen een oplossing willen en in een paar zinnen kunnen aangeven wat het probleem is. 'De rest bespreken we op de zitting.'

'Belangrijkste voorwaarde is dat mensen een oplossing willen'

Kantonrechter Wim Wetzels

80 TOT 90 PROCENT VAN DE DEELNEMERS IS (HEEL) POSITIEF OVER DE SPREEKUURRECHTER, BLIJKT UIT ONDERZOEK.

ZE ZIJN VOORAL BLIJ MET DE SNELLE BEHANDELING, DE MENSELIJKE BENADERING EN DE LAGE KOSTEN.

NA EEN TIJDJE ZIJN DE DEELNEMERS NOG STEEDS TEVREDEN OVER DE SCHIKKING DIE ZE HEBBEN BEREIKT.

Een menselijke benadering doet wonderen, vertelt Van der Meer. 'Vraag je of iemand wel goed slaapt, dan volgt soms een heel verhaal over gezondheidsklachten door de aanhoudende spanning. Als dan blijkt dat de buurman ook geen oog dicht doet, heb je de basis voor een schikking al te pakken.'

Hoge bomen

Het lijkt een beetje op mediation, maar is een echte rechtszaak. Want als het echt niet lukt om er samen uit te komen, hakt de rechter de knoop door. De spreekrechter stuurt wel nadrukkelijk aan op een schikking en stelt zelf oplossingen voor. 'Iemand met een diepe tuin maakte na twintig jaar rust ineens mee dat daar een appartementencomplex naast werd gebouwd', vertelt Van der Meer. 'Het was gedaan met zijn privacy. Hij plantte bomen om onbespied buiten te zitten, maar die werden wel zes meter hoog. Daardoor waren de flatbewoners hun

mooie uitzicht op een toren-tje kwijt. We zijn erop uitgekomen dat de bomen maximaal drieënhalve meter hoog mogen zijn.

Daar kijken de nieuwkomers nog net overheen, maar ze kunnen niet in de tuin kijken. Het is niet zo moeilijk, maar mensen bedenken dat zelf niet.' Sommige mensen hadden wel het gevoel dat ze onder druk stonden om tot een schikking te komen, blijkt uit onderzoek. 'Maar vrijwel alle deelnemers waren een tijd later nog steeds blij met de gemaakte afspraken', zegt De Vroome. 'Ik ben ervan overtuigd dat deze vorm van rechtspraak grote maatschappelijke waarde heeft.' Van der Meer: 'Ik denk zelfs dat je er veel gezondheidsproblemen mee voorkomt.'

Landelijke beweging

Ze vinden het jammer dat de spreekrechter is gestopt, maar begrijpen dat bestuurlijke besluit wel. 'We hebben een tekort aan rechters; wij deden dit naast ons normale werk.' Bovendien zorgde de proef tijdelijk voor rechtsongelijkheid in het noorden, want de deelnemers kwamen via enkele rechtsbijstandsverzekeraars en het Juridisch Loket. 'De doelgroep was beperkt, terwijl iedereen naar de rechter moet kunnen', zegt De Vroome. 'Hun zaken kregen bovendien voorrang en waren goedkoper. Dat is in het kader van een pilot wel verdedigbaar, maar daar kan je niet mee doorgaan.'

Nu nemen andere rechtbanken het stokje over. 'Het is echt een landelijke beweging, geweldig! Den Haag en Rotterdam gaan dit najaar al van start. Ik ben heel benieuwd hoe het daar zal gaan.' •

DE HAAGSE WIJKRECHTER

'De leefbaarheid in buurten vergroten, daar gaat het ons om', zegt kantonrechter Jerzy Luiten van de rechtbank Den Haag. Daarom trekt hij in september met collega's stadsdeel Escamp in. Buurtbewoners kunnen dan snel en makkelijk met schijnbaar onoplosbare conflicten naar de wijkrechter. 'De gemeente stelt zaaltjes beschikbaar waar de wijkrechter zitting kan houden, in het buurthuis of stadsdeelkantoor. Waarschijnlijk breiden we later uit naar andere stadsdelen.'

De wijkrechter houdt zich bezig met overlast, burenruzies, woninggebreken, alles wat te maken heeft met prettig wonen in de wijk. 'Zulke zaken zien wij heel veel op de rechtbank, maar dan is er vaak al zoveel gebeurd dat een minnelijke schikking er niet meer inzit.' Bij de wijkrechter kunnen mensen binnen vier weken terecht.

Luiten heeft contact met wijkagenten, corporaties en mediators. 'Zij kunnen mensen doorsturen als ze denken: hee, dat is iets voor de wijkrechter. Hopelijk gaan ook andere instanties dat doen. Maar wij werken niet met doorverwijzers, zoals in het noorden. Mensen kunnen zich gewoon zelf melden. Het liefst samen. En anders kijken wij wel of de andere partij ook bereid is om te komen.'

'Mensen kunnen zich gewoon zelf melden. Het liefst samen.'

Kantonrechter Jerzy Luiten

FOTO: BAS KIJZERS

SOMMIGE ZAKEN ZIJN ZO AANGRIJPEND DAT ZE EEN **BLIJVENDE INDRUK OP RECHTERS** MAKEN.

Kinderrechter Saskia Hes liet meisje niet terug naar huis gaan

'Ineens ging ze praten'

'Ik denk nog vaak aan een kindbescheringszaak. Die begon met spoed-uthuisplaatsing van drie tieners uit één gezin, omdat een jongen zijn zusje seksueel misbruikte. Dat was al lang aan de gang. Na die spoedmaatregel vroeg de Raad voor de Kinderbescherming om uithuisplaatsing van alle kinderen voor de maximale duur van een jaar. Want hun ouders hadden dit kennelijk niet kunnen voorkomen. Ik moest daarover oordelen.

De broer en zus waar het om ging, waren opgenomen in jeugdinstituten en werden behandeld. Maar voor het jongste meisje lag het anders. Zij zat in een pleeggezin en wou terug naar huis. Haar ouders wilden dat ook. Daarom heb ik uitgebreid doorgevraagd: waarom vonden de jeugdbeschermers uithuisplaatsing van een jaar nodig? Zij vertelden dat ze geen goed gevoel over de situatie hadden, maar ze konden niets hard maken.

Ik vond het heel moeilijk; je doet zo'n gezin nogal wat aan. Het meisje wou zo graag terug en haar ouders vormden zelf geen gevaar. Kon het zijn dat ze echt niets hadden gemerkt? Ik zie ook niet altijd wat er op de kamers van mijn kinderen gebeurt. Maar het is wel de taak van ouders om kinderen

veiligheid te bieden. Ze hadden toch signalen moeten oppikken.

Ik verlengde de uithuisplaatsing, maar voor drie maanden. En toen is dat meisje gaan praten. Ze vertelde een hulpverlener dat haar vader alle kinderen al jaren misbruikte. Dat hebben haar broer en twee zusjes (er was ook nog een zus die al achttien was) daarna bevestigd. Hun vader heeft een lange gevangenisstraf gekregen. Ik heb het meisje en haar moeder nog vaak op zitting gehad. Zij wilde nog steeds naar huis, maar nu was er een extra probleem: had de moeder ook niet gemerkt wat haar man al die jaren deed? Door steeds met een paar maanden te verlengen, hield ik druk op de ketel. Binnen korte tijd werd de moeder psychologisch onderzocht, ze scheidde van haar man en werd samen met de dochters opgenomen voor onderzoek. Nu wonen alle meisjes weer thuis. Hun broer komt af en toe op begeleid bezoek.

Deze zaak blijft me bij omdat ik die eerste beslissing zo moeilijk vond. Stel dat ik dat meisje toen naar huis had laten gaan. Dan was het waarschijnlijk nooit uitgekomen en had haar vader gewoon door kunnen gaan met het misbruik.'

'Als ik haar naar huis had laten gaan, was het vast nooit uitgekomen'

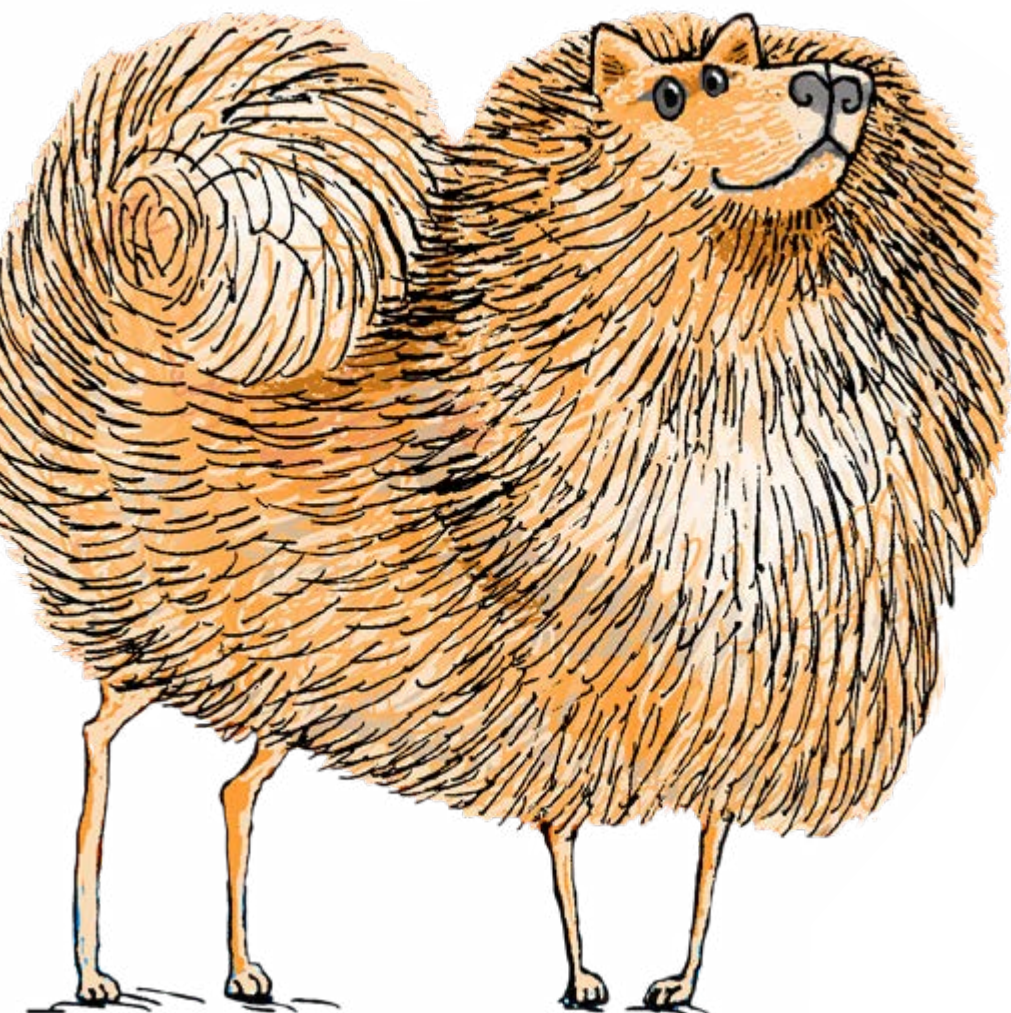

MENSEN VONDEN **DE ZITTING WEL LANG DUREN**, OMDAT DE RECHTER NOG MOEST ONTDEKKEN WAAR DE ZAAK OVER GING.

Wie draait op voor Jips

Martijn Delaere reist het land door om verslag te doen van alledaagse rechtszaken. Bij de kantonrechter in Amsterdam staat een conflict over dwergkeesje Jip op de rol.

TEKST: MARTIJN DELAERE | ILLUSTRATIE: NIELS DE HOOG

Dat gescheiden stellen nogal eens ruzie krijgen over alimentatie voor de kinderen, is bekend. Maar ook over de onderhoudskosten van een hond kunnen de gemoederen heel hoog oplopen, bleek laatst in een Amsterdamse rechtszaal. Jeroen eiste daar 10.000 euro van zijn ex-vriend Jeremy, die was weggegaan en dwergkeesje Jip bij hem had achterlaten. Jip loopt in de papieren. Hij moet om de maand naar de kapper, en een bezoekje aan hondentrimsalon Reino Canino kost zomaar 50 euro. Bovendien krijgt Jip speciaal eten en moet hij regelmatig naar de dierenarts vanwege zijn zwakke constitutie. Als hij nog dertien jaar leeft, kost dat zeker 20.000 euro, heeft Jeroen berekend. Ze hebben destijds afgesproken dat het onderhoud van het peperdure diertje voor beider rekening zou komen, beweert hij. Daarom moet Jeremy de helft betalen.

Geboortekaartje

Toen Jeroen en Jeremy in 2016 naar Brabant reden om Jip voor 800 euro bij een fokker op te halen, speelde geld geen rol. 'We kenden elkaar vijf jaar en ik dacht dat we samen een toekomst hadden', zegt Jeroen tegen de kantonrechter. Het tweetal was zó verguld met de komst van Jip, dat ze geboortekaartjes naar familie en vrienden stuurden. Maar vier maanden later was de verhouding bekoeld; Jeremy ging weg. Nu zit Jeroen aan de ene kant van de rechtszaal met zijn vrienden en Jeremy met aanhang aan de andere kant. Volgens Jeremy is er nooit iets afgesproken over het onderhoud van Jip. Jeroen

levensonderhoud?

gebruikt de dwergkees gewoon om geld terug te krijgen waar ze na een reis ruzie over hebben gekregen. 'Er is een hele Whatsapp-correspondentie over de afwikkeling daarvan', zegt Jeremy's advocate Inge Borggreve. 'Toen mijn cliënt niets meer wilde betalen, zei zijn ex: "Betaal nu maar, anders verzin ik iets anders"'. Daarna begon hij opeens over kosten voor Jip.'

Kip

De advocate vindt de geraamde kosten schromelijk overdreven. Speciale voeding? 'Jip vindt kip met rijst heerlijk'. Voor 50 euro naar de hondenkapper? 'Ik heb met hondenkapsalon Kwispel gebeld en daar zeggen ze dat een dwergkees helemaal niet om de maand geknipt hoeft te worden. Het ligt eraan hoe een eigenaar de hond verzorgt'. Jeroen protesteert: 'Jip heeft een heleboel lagen haar; dat beestje gaat kapot als ik hem niet laat knippen. En ik zal toch iets bijzonders moeten kopen voor een hond die lang niet alles lust. Ik doe voor Jip wat noodzakelijk is.' De rechter concludeert dat het niet zo'n gelukkige aankoop is geweest: 'Jip is een doorgefokt hondje.'

Afwentelen

Van der Molen schetst hoe hij tegen de zaak aankijkt. Hij vindt het aannemelijk dat Jeremy en Jeroen een afspraak hebben gemaakt over het onderhoud van Jip. Getuigen hebben dat bevestigd. 'Maar daarmee is de zaak nog niet beslist, want wat is nou de toekomstschade?', vraagt de rechter zich af. 'Als ik zo lees welke gebreken Jip heeft, is het maar de vraag

of hij nog dertien jaar leeft; misschien veel korter. Hoe verdisconteer je dat in een eventuele vergoeding?' Bovendien: Jeroen zou ook kunnen besluiten de kleine Jip te verkopen. 'U zag het wel zitten met elkaar en u kocht een hondje. U besloot Jip te houden en trof ook geen omgangsregeling. Dat is uw goed recht, maar de vraag is of je de consequenties van die keuze kunt afwentelen op een ander. De lusten zijn voor u, de helft van de lasten voor iemand anders - is dat redelijk?' De rechter waarschuwt maar vast dat hij geen 10.000 euro gaat toewijzen.

Zetje

'Misschien heb ik u een zetje gegeven?', vraagt de rechter. 'Kijkt u eens op de gang of u eruit kunt komen en de draad van uw leven weer kunt oppakken'. Op de gang wil Jeroen wel genoeg nemen met 6.000 euro. Jeremy is bereid de vakantieschuld van 560 euro te betalen. Daar zit 5.440 euro tussen. Geen deal dus. Maar rechter Van der Molen geeft

niet op. Hij berekent de schade die Jeroen lijdt als hij Jip verkoopt en vindt ook een bijdrage voor korte tijd niet onredelijk. 'Zodat u de tijd hebt om maatregelen te nemen. Al met al zou ik denken aan een schadevergoeding van 800 tot 1.000 euro. Als u niet schikt en mij laat beslissen, loopt u de kans dat u helemaal niets krijgt.'

Asiel

Ze gaan wederom de gang op. En weer wordt het niks. 'Dat is toch een sterk staaltje', stelt de rechter. 'Wij hebben afspraken gemaakt over de verzorging van Jip en ik vind dat die moeten worden nagekomen', zegt Jeroen. Van der Molen geeft de mannen nog een laatste kans om er samen uit te komen, maar daar zien ze niets in. 'Niet erg, dan maken we een vonnis', zegt hij. Twee weken later volgt de uitspraak. Jeremy moet meebetalen aan de verzorging van Jip, maar dat kost hem geen 10.000 euro. De rechter houdt het op 800. •

'Volgens kapsalon Kwispel hoeft een dwergkees niet zo vaak geknipt'

THOMAS KRANIOTIS
RECHTER IN OPLEIDING,
RECHTBANK OOST-BRABANT

Klare taal

U leest dit nu en bent dus geïnteresseerd in rechtspraak. Waar ik dan benieuwd naar ben: leest u ook weleens een vonnis van een rechter? Ik vrees dat het antwoord 'nee' is.

Rechtszaken trekken vaak veel aandacht. Denk aan die strafzaak waar iedereen een mening over heeft. Het kort geding van de uitgeprocedeerde kinderen, met steun van hun hele school. Of het dorpsfeest dat niet door kan gaan omdat de rechter de muziek heeft verboden. Al die zaken hebben één ding gemeen: de uitspraak van de rechter betekent veel voor de mensen om wie het gaat, en soms voor de hele samenleving. Daarom moet iedereen zo'n uitspraak kunnen begrijpen.

Het heersende beeld is dat vonnissen lange lappen tekst zijn, beginnend met een hoofdletter, eindigend met een punt, met daartussen een heleboel komma's, bijzinnen en moeilijke woorden. Toegegeven: die zijn er. Maar de laatste jaren is er veel aandacht voor leesbaarheid. Onder de noemer 'klare taal' schrijven rechters hun uitspraken steeds vaker zonder jargon

of lange zinnen, vooral als veel mensen erin geïnteresseerd zijn. Dat kan prima!

Ik spreek uit ervaring. Samen met collega's behandelde ik een zaak over drugsafval, dat criminelen in een willekeurig weiland hadden gedumpt. De gemeente ruimde dat op en legde de rekening bij de eigenaar van het weiland. Mocht dat? Wij vonden van niet. Het was een juridisch ingewikkelde zaak, waar veel belangstelling voor was. Daarom legden we het zo helder mogelijk uit.

Betekent dat dat we Annie M.G. Schmidt erbij pakken en kindertaal gebruiken? Zeker niet. Het komt er vooral op neer dat je de vertrouwde vaktaal loslaat en bedenkt hoe je het aan je buurman zou vertellen. Dat kost meer tijd, maar zo kunnen ook de reaguurder, de bezorgde buurman en de lezer van dit magazine volgen waarom de rechter een bepaalde beslissing heeft genomen. Met alle voors, tegens en nuances die daarbij komen kijken.

Thomas Kraniotis

Beste rechtspraak,

Ik moest deze zomer mijn vakantie annuleren. Mijn ex wilde me geen toestemming geven om met mijn dochter naar het buitenland te reizen. Dat wil ik nooit meer meemaken. Daarom wil ik dat hij niet langer gezag heeft over onze dochter. Hoe regel ik dit?

Als zoiets nog eens gebeurt, kan je een spoedprocedure aanspannen bij de rechtbank. De rechter kijkt dan of de redenen waarom je ex geen toestemming geeft zo zwaar wegen dat de vakantie niet door kan gaan. Wil je het gezag over je dochter echt anders regelen, dan ligt dat ingewikkelder. Het uitgangspunt is dat ouders ook na een scheiding allebei het gezag over hun kinderen houden. Wie van die regel wil afwijken, moet dat aan de rechter vragen. Die staat dat alleen toe als het in het belang is van het kind. Voor zo'n procedure heb je een advocaat nodig.

Stel: ik heb een rechtszaak waarin ik de verdachte ben. Die zaak verlies ik, ik word veroordeeld. Dan ben ik geen verdachte meer, maar dader. Als ik nou in hoger beroep ga tegen de uitspraak van de rechter, blijf ik dan de dader? Of word ik opnieuw verdachte?

In Nederland werkt het zo dat je onschuldig bent tot het tegendeel is bewezen. Oftewel: zolang een rechter je niet heeft veroordeeld, ben je formeel geen dader. Ben je wel veroordeeld maar is er bijtijds (in principe binnen twee weken) hoger beroep ingesteld, dan is de uitspraak niet definitief. Je blijft dus verdachte, ook in hoger beroep.

Wat hebben we lopen puffen en zweten, afgelopen zomer. Ik had gewoon medelijden met mensen die in uniform moesten werken. Moeten rechters als het zo warm is ook hun toga's aan?

Daar bestaan geen officiële regels voor, maar over het algemeen hebben rechters hun toga's altijd aan op zitting. Daarmee wordt de onpartijdigheid van de rechter benadrukt; persoonlijke voorkeuren en overtuigingen spelen tijdens het werk geen rol. Dat geldt ook als het kwik buiten boven de 30 graden stijgt. Het is weleens voorgekomen dat de airco uitviel en de temperatuur in de rechtszaal zo hoog opliep, dat de rechters hun toga's toch maar uitteden. Zij vonden het belangrijker om hun hoofd koel te houden.

VRAGEN? HET RSC WEET RAAD

Heb je algemene vragen over rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Elke werkdag zitten webcare medewerkers en telefonisten van acht uur 's ochtends tot acht uur 's avonds klaar om jouw vragen te beantwoorden. Je kunt je vragen stellen op Facebook ([facebook.com/rechtspraak](https://www.facebook.com/rechtspraak)) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-361 61 61.

Rondkijken in de toekomst

Rechters vormen hun oordeel op basis van het politieonderzoek, verklaringen van de verdachte, herinneringen van getuigen en bevindingen van deskundigen. Maar zou het niet handig zijn als ze ook zelf konden rondkijken op de plaats delict? Het probleem is dat zo'n 'PD' meestal niet meer beschikbaar is als de zaak bij de rechter komt. Andere mensen wonen dan in het huis waar eerder iemand is vermoord. Zij hebben verbouwd, geschilderd en de kamers anders ingericht.

Maar daar komt virtual reality (VR) om de hoek kijken. Forensische experts van de politie kunnen met hulp van een computer de plaats van het misdrijf precies nabootsen. Door een VR-bril op te zetten, stappen rechters, officieren van justitie en advocaten in een parallelle werkelijkheid en zijn ze daar waar het allemaal gebeurde. 'Dat is heel gek, je staat ineens in een huis

waar iemand bijvoorbeeld dood op bed ligt', vertelt rechter Esmee Heuts, die een presentatie kreeg in haar Limburgse rechtszaal. 'Als je gaat lopen, loop je ook echt in dat huis rond. En door op de controllers in je handen te drukken kan je onder het bed kijken, of een sprong maken naar bovenaan de trap.' Verschillende scenario's kunnen worden ingevoerd. 'Stond het slachtoffer of lag ze al in bed toen de kogel haar raakte? Welke baan legde de kogel dan af? Kan dat wel, als je bedenkt dat de verdachte maar 1.65 lang is? Of moet er toch een andere schutter zijn geweest? Dat kan je allemaal uitproberen in virtual reality; de bril maakt het zichtbaar. Zo worden veel vragen beantwoord.'

De Rechtspraak en het Openbaar Ministerie (innovatieplatform TestlabOM) bekijken nu hoe ze de nieuwe techniek kunnen gaan inzetten in strafzaken.

RECHTBANK-
VERSLAGGEVER
ROB ZIJLSTRA IS KIND
AAN HUIS BIJ DE
RECHTBANK IN
GRONINGEN. WAT
MAAKT HIJ MEE EN
WAT VINDT HIJ VAN
DE RECHTSpraak?

'Ik wil mensen laten nadenken over rechtspraak'

TEKST: ROSANNE ROOTERT | FOTO'S: JACOB VAN ESSEN

'Kunt u me misschien vertellen hoe het zit?' Rob Zijlstra, rechtbankverslaggever bij het *Dagblad van het Noorden*, wordt regelmatig aan zijn jas getrokken in de Groningse rechtbank. Met zijn grote gestalte en donkere krullenbos is hij een bekende verschijning voor noorderlingen die daar moeten zijn. Dus vragen ze hem om raad als ze niet weten waar ze aan toe zijn. 'Er is veel onzekerheid', zegt hij. 'Mensen worden te weinig geïnformeerd. Daar valt nog een wereld te winnen voor de rechtbank.'

Zijlstra is al veertien jaar vaste gast bij de rechtbank in Groningen en doet daar niet alleen in de krant verslag van. Ook op zijn blog *Zittingszaal14*, genoemd naar de rechtszaal waar veel strafzaken worden behandeld, houdt hij het publiek op de hoogte van zijn belevenissen. Daar staan inmiddels meer dan 1.100 fraai geschreven verhalen op waaruit een groot inlevingsvermogen blijkt. Over afschuwelijke misdadigers, zoals een man die een nichtje van dertien gruwelijk liet misbruiken en daar films van maakte. Maar ook over mensen die in het verdachtenbankje belanden doordat ze niet mee kunnen komen in de samenleving.

Hij schrijft over wat hem verbaast in de rechtszaal, welke wijze beslissingen daar worden genomen en wat er minder gaat. 'Ik wil mensen aanzetten tot nadenken over rechtspraak.' De Groningse rechter doet het volgens Zijlstra over het algemeen heel goed. 'Ik zie een generatie opkomen van pittige rechters, die heel bevlogen en geconcentreerd met een zaak bezig zijn. Zij beseffen hoe belangrijk zo'n rechtszaak voor de betrokkenen is.'

Slechte ambassadeurs

Dat is niet altijd zo, zegt Zijlstra. Aan de hand van een denkbeeldig inbraakslachtoffer neemt hij ons mee naar de rechtbank: 'De zaak begint om negen uur, dus je komt om kwart voor negen aan.

Daar staat een groep scholieren die ook eens een kijkje komt nemen. Jij moet achteraan aansluiten. Bij de beveiliging moet je je broekriem en soms ook schoenen uitdoen en door een detectiepoortje stappen. En bij de zittingszaal moet je weer wachten; de verdachte is nog niet aangevoerd. Maar niemand zegt dat het langer duurt en al helemaal niet waarom. Als het eindelijk begint, hoor je de rechter vriendelijk praten met de verdachte. Na zo'n ervaring zijn slachtoffers slechte ambassadeurs voor de rechtspraak.' Bij grote zaken wordt wel aan het informeren van slachtoffers en nabestaanden gedacht, zegt Zijlstra. 'En de bodes doen erg hun best om bezoekers te helpen. Zij zouden wel wat meer waardering mogen krijgen. Ik zie ook wel rechters die excuses aanbieden voor het lange wachten. Maar bij alledaagse zaken zou iets meer aandacht voor slachtoffers geen kwaad kunnen.'

En dan zijn er de 'doorlooptijden': de tijd die verstrijkt tussen het opsporen van de verdachte en het moment dat die voor de rechter komt. Dat duurt soms onbegrijpelijk lang, zegt Zijlstra. 'Sinds ik twee weken heb meegelopen bij het Openbaar Ministerie snap ik beter hoe moeilijk het is om een strafdossier compleet te krijgen.' Maar ook op dat punt kan de informatievoorziening volgens hem veel beter. 'Verdachten krijgen soms strafkorting als het lang duurt voordat een zaak op zitting komt. Maar een duidelijke toelichting – ook van de officier van justitie – ontbreekt.'

Hekje

Als plaatselijk journalist kan hij echt iets betekenen voor mensen. 'Soms word ik gebeld door iemand die voor moet komen en wil weten hoe dat gaat, of aangesproken over stukken die ik heb geschreven. Bijvoorbeeld door het slachtoffer in een ontuchtzaak die grote indruk op me maakte. 'Ik wist wel dat mijn vader een klootzak was, maar nu staat het zwart op >

rob zijlstra @zittingszaal14
Verdachte – met lange criminele carrière – zegt dat hij een steentje wil bijdragen aan de maatschappij. Hij is stratenmaker. #z14

rob zijlstra @zittingszaal14
Rechter tegen tolk (Chinees): 'Dank u wel. U heeft het goed gedaan.' Even stil en dan: 'Tenminste dat denk ik.' #z14

'Bij alledaagse zaken zou iets meer aandacht voor slachtoffers geen kwaad kunnen'

wit, bedankt!”, zei ze.’ Hij heeft ook een keer iemand gewaarschuwd voor een advocaat die een potje van zijn verdediging maakte. ‘Dat vond ik eigenlijk op het randje, het past niet bij mijn rol van onafhankelijk journalist. Maar moet ik mensen dan aan hun lot overlaten?’ Sommige verdachten ziet hij regelmatig terugkomen. Zoals Bram, een echte straatjongen die minstens één keer per jaar in het beklagenbankje zit. Als Zijlstra hem tegenkomt in de stad, drinken ze samen koffie. Dan vertelt Bram wat hij heeft gehoord over wie er voor moeten komen.

Hij vindt de Groningse rechtbank een prettige organisatie. ‘Ik ben er kind aan huis. Ik heb een pasje dat toegang geeft tot het fietsenhok en heb zelfs het voorwoord van het interne jaarverslag mogen schrijven. Het wordt gewaardeerd dat ik veel over de rechtbank schrijf, ook al is dat niet altijd even keurig. Ik moet wel oppassen dat ik geen meubelstuk word.’ Een van Zijlstra’s wapenfeiten is het verdwijnen van het hekje uit zittingszaal 14. ‘Vroeger moesten verdachten voor het hekje komen. Daar stonden ze dan achter. Ze moesten een beetje te kijk staan. Toen ik in 2008 ontdekte dat dat bij andere rechtbanken al lang was afgeschaft, dacht ik: wat een rechtsongelijkheid! Daar schreef ik over en kort daarna werd het hekje weggehaald. Voortaan mochten verdachten ook in Groningen gewoon zitten. Ik ben ervan overtuigd dat dat door mijn stuk kwam.’

Namen noemen

Zijn bekendheid in de regio is niet alleen een voordeel. Als Zijlstra bericht over een bekende figuur of organisatie wordt hem dat al gauw nagedragen. Maar hij laat zich daar niet door weerhouden. ‘Ik had bijvoorbeeld geen enkele moeite met schrijven over een oud-collega die verdacht werd van het bezit van kinderporno.’ Tegelijkertijd wil hij als journalist geen extra leed toevoegen. Dat zorgt soms voor

‘Ik schrijf over iedereen, maar moet wel voorzichtig zijn’

lastige afwegingen: ‘Als ontucht bij een voetbalclub voor de rechter komt, noem je dan de clubnaam in de krant of niet? Ik heb ervoor gekozen dat niet te doen in mijn verslag van een rechtszaak. Daarna heb ik de club geïnformeerd dat ik de naam wel zou noemen in een bericht over de uitspraak, twee weken later. Zo kregen ze de kans eerst zelf de ouders van voetballertjes te informeren.’

Rob Zijlstra
Journalist bij het Dagblad van het Noorden.

Hij werkt al 31 jaar bij de krant en werd in 2004 rechtbankverslaggever. Voor een paar jaar, was de bedoeling. Maar hij is ‘een beetje verslaafd geraakt aan de rechtspraak’ en verslaat nog steeds met veel plezier rechtszaken.

Toch is hij een stuk voorzichtiger geworden sinds hij over een kapper schreef die verdacht werd van ontucht met stagiaires. De man kwam uit een dorp waar maar drie kapperszaken zaten. ‘Je kunt dan eigenlijk niet zeggen dat het om een kapper gaat; in zo’n geval schrijf ik ‘ondernemer’. Maar tijdens de zitting eiste de officier van justitie een knipverbod. Toen moest ik wel zeggen dat het om een kapper ging. En ook welke kapper, anders maak je er drie verdacht.’ Een paar weken later pleegde de verdachte kapper zelfmoord. ‘Daar heb ik wel wakker van gelegen. Die zaak spookt nog vaak door mijn hoofd als ik me afvraag hoe voorzichtig ik moet zijn.’ •

Wablief?

Bewijslast

Wat betekent die juridische term?

Als in talkshows over een strafzaak wordt gepraat, klinkt dat vaak ongeveer zo:

- ‘Hoe kan de rechter zo’n man nou vrijspreken, hij heeft nota bene bekend!’
- ‘Ja klopt, maar er was niet genoeg bewijslast om hem te veroordelen.’

Met bewijslast wordt dan het bewijs bedoeld dat tegen de verdachte is verzameld. Maar bewijslast betekent iets anders, namelijk: de plicht om het bewijs te leveren. In strafzaken ligt de bewijslast bij het Openbaar Ministerie. De officier van justitie (die het OM vertegenwoordigt) moet aantonen dat de verdachte schuldig is. Andersom hoeft je als verdachte niet je onschuld te bewijzen. In het Nederlandse strafrecht ben je onschuldig totdat het tegendeel is bewezen.

De officier moet zijn zaken goed voorbereiden, want rechters kunnen niet zeggen: ‘Ik voel aan mijn water

dat die kerel het heeft gedaan, dus ik stuur hem naar de gevangenis.’ Er is wettig en overtuigend bewijs nodig om iemand te kunnen veroordelen. Dat betekent dat de rechter overtuigd moet zijn van iemands schuld. En dat die overtuiging gebaseerd moet zijn op wettige bewijsmiddelen, die de officier heeft gepresenteerd.

Wettige bewijsmiddelen zijn: alles wat de rechter zelf kan waarnemen, verklaringen van verdachten, getuigen en deskundigen en ‘schriftelijke bescheiden’ zoals een proces-verbaal van de politie. Die bewijsmiddelen moeten elkaar ondersteunen. Een bekentenis is niet genoeg, en alleen een getuigenverklaring ook niet. Want een verdachte bekent soms omdat hij in de war is of de druk van het verhoor niet aankan. En misschien wil een getuige de verdachte wel een hak zetten omdat hij een hekel aan hem heeft. Bewijzen dat iemand een misdad heeft gepleegd, kan dus behoorlijk lastig zijn.

Rechter Nienke de Waele ging discussie aan in live talkshow

'Mensen hebben heel snel hun mening klaar'

Het is geen alledaags verschijnsel: een rechter die live op tv commentaar levert op spraakmakende misdaadzaken. Nienke de Waele van de rechtbank Gelderland deed dat het afgelopen jaar wel, als vaste gast in *De Raadkamer* van misdaadverslaggever Peter R. de Vries. 'Het was hartstikke spannend.'

TEKST: RICHARD MOOYMAN | FOTO: PETER DRENT

De moord op Anne Faber, de meldplicht van Volkert van der G., de zaak Holleeder – alle actuele misdaadzaken waar de kranten vol van stonden, werden wekelijks besproken in het SBS6-programma *De Raadkamer*. Aan tafel zaten advocaten, journalisten, politiemensen en officieren van justitie. En rechter Nienke de Waele of haar collega Jan Moors namens de Rechtspraak. De Waele rekende snel af met cliché-beelden over wereldvreemde rechters die met meel in de mond praten. Snel, gevat en in heldere taal mengde ze zich in discussies en deelde zelfs een plaagstootje uit aan presentator Peter R. de Vries, toen bleek dat hij een aflevering op sokken presenteerde: 'Ik dacht al, wat ruik ik toch!'

Balanceren

Toch was het een balanceer-act, zegt De Waele terugblikkend. Ze moest terughoudend zijn met persoonlijke opvattingen, want ze zat daar als vertegenwoordiger van de Rechtspraak. Maar ze wilde ook niet steeds vluchten in

formele antwoorden. 'Het is bijzonder om als rechter in discussie te gaan', zegt ze. En niet zonder risico. Alles wat rechters in het openbaar zeggen, kan ertoe leiden dat advocaten hen later in de rechtszaal betichten van vooringenomenheid. Dat kan uitmonden in een wraking, waarna een collega de zaak moet overnemen.

Waarom schoof De Waele dan toch aan in deze live talkshow? 'Mensen hebben vaak heel snel een mening', zegt ze. 'Ze vinden het bijvoorbeeld raar dat een rechter niet gewoon even tbs oplegt. Ik vond het heel waardevol om aan een breed publiek uit te leggen hoe dat werkt.'

Het was wel wennen. 'Ik vond het superleuk om mee te maken, maar ook hartstikke spannend. Het is live tv en je wilt geen enorme uitglijders maken.' In de eerste uitzending was ze daarom 'misschien iets te terughoudend'. Ze mocht best meer zichzelf zijn en de discussie aangaan, vond de redactie. Daarna ontpopte ze zich snel tot een aanwezige studiegast, die ook zelf

vragen stelde aan tafelgenoten. Zonder overigens steeds op de voorgrond te treden. 'Rechters zijn meestal geen mensen die overal doorheen tetteren.'

Streng

Na elke uitzending werd ze spontaan aangesproken in de winkel en op de tennisbaan. 'Mensen zeiden dat ze door het programma beter begrepen wat er binnenin de rechtbank gebeurt.' Vriendjes en vriendinnetjes van haar kinderen vonden haar nogal streng overkomen op tv. 'Ik ben nou eenmaal niet zo'n blonde met grote blauwe kijkers', zegt ze. Kritiek was er ook, met name op social media. Ze had er geen last van. 'Ik ben daar niet naar reacties gaan zoeken.' Collega-rechters vertelden haar soms dat zij iets anders zouden hebben gezegd. 'Maar in een live uitzending heb je geen tijd om te reflecteren, je moet snel reageren. Ik zal best wel fouten hebben gemaakt. Gelukkig heb ik er geen krantenkoppen mee gehaald.'

Kansen benutten

Soms moest ze een standpunt van de Rechtspraak verwoorden waar zij het persoonlijk niet mee eens was. Dat was lastig. 'Ik ben niet een of andere spreekpop. Maar ik overlegde vooraf en dan vonden we altijd wel een formulering waar ik mee kon leven.' De discussies in *De Raadkamer* vond ze eigenlijk altijd leuk. 'De Rechtspraak zat natuurlijk wel eens in de hoek waar

WIE IS NIENKE DE WAELE?

Nienke de Waele wilde vroeger actrice worden. Haar ouders drongen erop aan dat ze ging studeren. Ze koos voor rechten, na herhaaldelijk te zijn uitgeloot voor medicijnen. 'Een enorme roeping was het niet. Maar ik heb wel een heel sterk rechtvaardigheidsgevoel.' Ze is nu rechter bij de rechtbank Gelderland in Arnhem, vakgebied handel en kanton. 'Het is waanzinnig mooi werk. Je kunt alle kanten van een zaak bekijken en komt in contact met mensen uit alle lagen van de samenleving, uit alle culturen en van alle leeftijden. We weten daardoor echt wel wat er speelt in de maatschappij.'

de klappen vallen. Bijvoorbeeld toen de voorwaarden werden opgeheven waar Volkert van der G. zich aan moest houden. Ik snap dat dat gevoelig ligt, maar ik heb die beslissing verdedigd. Want de rechtsstaat geldt voor iedereen en de rechter paste, goed gemotiveerd, gewoon de bestaande afspraken toe. Daar hebben we stevig over gediscussieerd, zonder dat het een strijd werd.'

'We moeten elke kans benutten om ons werk uit te leggen'

Het programma is inmiddels gestopt; de kijkcijfers vielen tegen. Jammer, vindt De Waele. Volgens haar was het een prima talkshow. 'Heel professioneel. Kijkers hadden misschien meer spektakel verwacht. Maar ik ben heel blij dat we de kans kregen om mee te praten en ons werk voor een groot publiek toe te lichten.'

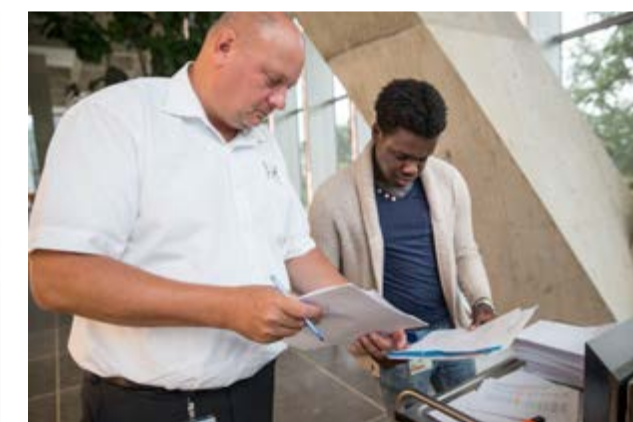
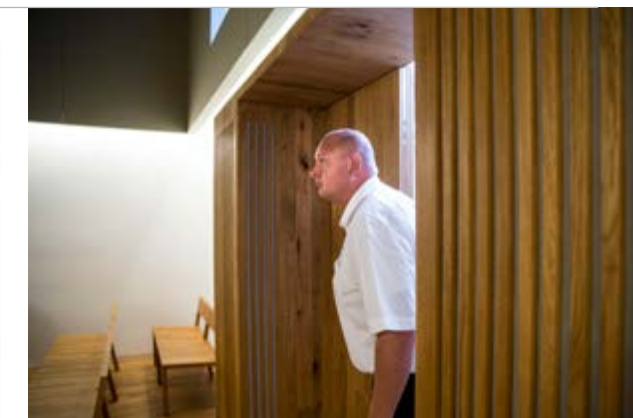
De Rechtspraak moet dit soort kansen blijven benutten, vindt ze. 'Om het vertrouwen in de rechtspraak te behouden, moet je steeds uitleggen wat je doet en waarom.' •

Nienke de Waele
rechter bij de rechtbank Gelderland in Arnhem

'Het mooiste vind ik het als mensen met een conflict elkaar de hand schudden aan het einde van de zitting. Maar ik hak ook graag knopen door.'

De werkdag van
bode Ynze Klomp,
rechtbank Overijssel

'De gemoederen lopen soms hoog op'

'DE ZAAK JANSEN TEGEN PIETERSEN!' – Ynze Klomp staat met zijn ruime twee meter pontificaal in de opening van de rechtszaal en kondigt een rechtszaak aan. Hoewel de Zwolse rechtbank zelf ook flink groot is, galmt zijn bulderende stem tot in de verste hoeken door. Het uitroepen van zaken is een van de taken van een bode. Verder bewaakt hij de orde in de gang en, het belangrijkste: hij ontvangt mensen die voor een rechtszaak komen. 'Ik probeer iedereen zoveel mogelijk op het gemak te stellen.'

TEKST: PATRICK VAN DER MEE | FOTO'S: ARIE KIEVIT

08.01 UUR 'Eerst koffie, dan opstarten', zegt Klomp. Daarna opent hij de negentien zittingszalen die de rechtbank telt. 'Lichten aan, kijken of alles nog op zijn plek staat, blinding open – behalve op zomerse dagen, want het kan hier

behoorlijk warm worden. Ik check of de microfoons werken en of er dozen met tissues staan.' Uit een keukentje achter de zalen, bereikbaar via een goed beveiligd gangenstelsel, haalt hij karaffen met water.

08.25 UUR Klomp staat achter balie A, van waaruit hij twee gangen in de gaten kan houden. Collega's bemannen de balies B en C, ook op een kruispunt van gangen. Ze kunnen op monitors achter de balie zien wat er in de rechtszalen gebeurt. De bodes houden telefonisch contact met elkaar. 'Laatst was er een zaak tussen supporters van verschillende voetbalclubs. Die waren massaal aanwezig in het gebouw. Dan letten we extra op of er iets gebeurt. Wij zijn verantwoordelijk voor de rust in de gangen, in de zaal zorgt de parketpolitie daarvoor.'

09.43 UUR De eerste rechtszaken zijn van start, het werk is in volle gang. Bezoekers melden zich aan de balie, beveiligingscollega's bij de ingang bellen

om te melden dat verlate partijen gearriveerd zijn en vanuit de rechtszaal klinkt een piepsignaal. De rechter vraagt of Klomp een kopietje van een nota kan maken. Het is hollen of stilstaan, hij heeft nauwelijks rust. 'Dat is wel anders geworden de afgelopen jaren. Voorheen riepen we een zaak uit en bleven wij daarna in de zaal zitten. Nu hebben we zoveel taken dat dat nog zelden voorkomt.'

11.38 UUR Een groepje meldt zich bij de balie. 'Goedemiddag! Uw advocaat komt later? Prima, geef ik dat door. Kunt u daar even wachten. De gratis koffie staat dáár.' Hij stelt mensen zoveel mogelijk op hun gemak. 'Soms lopen de gemoederen hoog op. Vooral bij zaken

over kinderen of echtscheidingen is het belangrijk om de partijen van meet af aan te scheiden op de gang en de parketpolitie te informeren. Hun aanwezigheid werkt preventief. En als het toch escaleert, kunnen ze direct ingrijpen.'

13.23 UUR Tijd voor een tweede rondje langs de zalen. Daarna begint een nieuwe baliedienst, aan de andere kant van het gebouw. Klomp vertelt over mensen die selfies lopen te maken. 'Geen mensen die naar de rechter moeten hoor, maar anderen die met hen meekomen. Die denken dat ze een dagje uit zijn. Fotograferen in de rechtbank is verboden vanwege de privacy, dus dan grijpen we onmiddellijk in.'

14.30 UUR De laatste zaak deze dag, een financieel geschil in een ondernemersfamilie, loopt op zijn eind. 'Dat kunnen ook beladen zittingen zijn hoor. Net als faillissementen. Dan zien mensen wat ze in jaren hebben opgebouwd ineens in rook opgaan.' Klomp probeert ze te ondersteunen. 'De dagen kunnen heel emotioneel en hectisch zijn. Ik zal nooit 's avonds naar *Goede Tijden, Slechte Tijden* kijken. Dat heb ik hier de hele dag al.'

15.00 UUR Tot 16.30 assisteert hij in de postkamer van de rechtbank. 'Wij bemannen ook regelmatig de meldkamer of de beveiligingsluik, waar tassen van bezoekers worden gescand. Wat dat betreft zijn we net een familie: we helpen elkaar waar nodig.' •

Als een kinderarts ontucht pleegt met een patiëntje of een leraar met zijn leerling, kan de rechter naast een cel- of werkstraf ook een verbod opleggen om zijn beroep uit te oefenen. Zo'n beroepsverbod is altijd tijdelijk. Waarom eigenlijk? En welke afwegingen maakt een rechter bij het opleggen ervan? Rechter Suzanne Kropman legt het uit.

TEKST: STIJN DUNK | FOTO: PETER DRENT

Beroepsverbod

Waar is het beroepsverbod voor bedoeld?

'Daarmee probeer je te voorkomen dat iemand opnieuw de fout in kan gaan als hij vanuit zijn beroep een misdrijf heeft gepleegd. Je wilt niet dat een boekhouder die klanten oplicht daar vrolijk mee doorgaat nadat hij zijn straf heeft uitgezeten. Dat geldt zeker voor een jeugdhulpverlener die ontucht heeft gepleegd met een pupil. Het kan goed zijn om ervoor te zorgen dat iemand die rol voorlopig niet meer vervult. Maar het hangt van de precieze feiten en omstandigheden af of de rechter zo'n beroepsverbod oplegt.'

Welke overwegingen zijn daarbij belangrijk?

'Als de verdachte in zijn beroep contact heeft met kwetsbare groepen, zoals kinderen of gehandicapten, weegt dat zwaar. Rechters zullen een kinderarts die aan zijn patiënten heeft gezeten dus eerder een beroepsverbod geven dan een financieel adviseur die zich niet goed aan de regels heeft gehouden. Verder speelt de ernst van het misdrijf een belangrijke rol. Gebeurde het één keer of vaker? En – bij zedenzaken – hoe groot was het leeftijdsverschil? Het scheelt nogal of een leraar in de bil van een middelbare scholier heeft geknepen of is binnengedrongen bij een jong kind. En of hij 50 is of een beginnend docent van 22, die verliefd is geworden op een leerling van 16. Het gebruik van geweld wordt de verdachte zwaar aangerekend,

net als het kiezen van een gehandicapt en daardoor hulpeloos slachtoffer. Aan de andere kant wegen rechters ook mee dat een verdachte heeft bekend en zich vrijwillig laat behandelen.'

Waarom leggen rechters een tijdelijk beroepsverbod op? Is het niet beter als een ontuchtpleger nooit meer met kinderen mag werken? 'Rechters zijn gebonden aan de wet. En die schrijft voor dat een beroepsverbod maximaal vijf jaar langer duurt dan de opgelegde gevangenisstraf. Naast een celstraf van acht jaar kan je dus hoogstens een beroepsverbod van dertien jaar opleggen. Wij hebben het liefst een grote mate van

'De rechter heeft als taak elke zaak objectief te beoordelen, met alle specifieke kenmerken die daarbij horen'

vrijheid bij het opleggen van straffen, maar rechters maken geen wetten. Dat is de taak van de regering en het parlement.'

Voor ouders van slachtoffers is dat moeilijk te verkroppen. 'Dat de emoties hoog oplopen als kinderen het slachtoffer zijn, begrijp ik heel goed. Natuurlijk zijn de ouders van die kinderen enorm verdrietig en boos en willen ze dat dit nooit meer kan gebeuren. Tegelijkertijd moet je als rechter rekening houden met een belangrijk uitgangspunt van het strafrecht: de kans om terug te keren in onze samenleving. Dat speelt ook een rol bij het beroepsverbod. Het is een zware bijkomende straf. Iemand heeft jarenlang een opleiding gevolgd en zijn beroep gemaakt van bijvoorbeeld financieel advies. Als je hem na een misstap verbiedt dat beroep ooit nog uit te oefenen, is dat nogal wat. Toch weegt bij zedenzaken het belang van het slachtoffer en van de maatschappij soms zwaarder dan het belang van iemand om zijn beroep te kunnen uitoefenen.'

Het beroepsverbod wordt nog geen tien keer per jaar opgelegd. Zijn rechters daar terughoudend in? 'Ik vind dat niet per se weinig. Het is een zware sanctie waar allerlei voorwaarden aan gekoppeld zijn. Het misdrijf moet een link hebben met het beroep en een verbod moet zinvol en noodzakelijk zijn. Stel dat iemand

Hoe zit dat?

als verpleegkundige ontucht heeft gepleegd met een patiënt, maar daarna met zijn vak is gestopt. Tegen de tijd dat de zaak voor de rechter komt, werkt hij in de bouw. Dan is de kans klein dat hij in herhaling valt en is een beroepsverbod niet zo zinvol. De rechter heeft als taak elke zaak objectief te beoordelen, met alle specifieke kenmerken die daarbij horen. Dat geldt ook voor het beroepsverbod.'

Zien rechters ook toe op de naleving van zo'n verbod? 'Voor de uitvoering van straffen zijn andere instanties verantwoordelijk. Wel geeft de rechter in zijn vonnis een instructie aan de reclassering om toezicht te houden op de naleving van het beroepsverbod, bijvoorbeeld door op huisbezoek te gaan. Zo kunnen we daar wel aan bijdragen.'

Als iemand de straf en het beroepsverbod heeft 'uitgezeten' en toch weer toeslaat, kan hij dan wel een levenslang verbod krijgen? 'Nee. Als alle veiligheidswaarborgen goed werken, is de kans klein dat je na zo'n straf nog in dezelfde sector aan het werk komt. Mocht dat toch gebeuren, dan geldt nóg steeds het maximum van vijf jaar beroepsverbod na de celstraf. Maar dan zal vast een langere gevangenisstraf worden opgelegd, en dan ben je weer een heel eind verder.' •

'De dader wordt een mens en de angst verdwijnt'

JUDITH UITERMARK KNOKT VOOR MEDIATION IN STRAFZAKEN

Praat een half uurtje met strafrechter Judith Uitermark en de verhalen over bemiddeling tussen daders en slachtoffers vliegen om je oren. Over een op straat mishandelde vrouw die uit angst in vermomming naar de mediator ging, maar uiteindelijk haar hoofd-
doek en zonnebril afdeed. 'Want dat monster bleek ook maar gewoon een meisje te zijn.' Of over een woeden-
de man die naar de overbuurvrouw riep: 'Ik steek je huis in de fik!'. Haar zontje plaste daarna steeds in bed en kreeg problemen op school. 'Dat vond die vrouw het ergste, zei ze bij de mediator: dat hij haar autistische zoon zo bang had gemaakt. Toen bleek dat de buurman ook autisme had. Hij werd dikke maatjes met het jongetje.'

Uitermark studeerde af op mediation in het strafrecht toen dat in Europa in opkomst was, maar hier nog niet bestond. 'Inmiddels loopt Nederland voorop. Dat is grotendeels te danken aan de rechtbanken en de mediation-bureaus die daar zijn opgezet.' Ze nam het stokje over van de pioniers en knokte – na een succesvolle proef bij

zes rechtbanken – voor het behoud van bemiddeling in strafzaken. Nu kunnen slachtoffers overal in het land met verdachten in gesprek, als de zaak zich daarvoor leent. En dat is steeds vaker zo.

'We begonnen met lichte geschillen, maar ook bij zedenzaken, ernstige verkeersongelukken en zelfs poging tot doodslag is mediation soms heel waardevol', zegt landelijk coördinator Uitermark. De rechter en de officier van justitie kunnen allebei voorstellen om bemiddeling te proberen. 'Onze voorkeur gaat uit naar de officier; hoe eerder het gesprek, des te groter de kans op herstel.'

Dit jaar zijn al meer dan 1.000 strafzaken doorverwezen en meer dan 500 afgerond. Als de betrokkenen samen om tafel gaan, is 80 procent achteraf blij. 'Het vergt veel moed, maar kan zó helend werken.' Uitermark vertelt over een vrouw die altijd met haar scootmobiel naar het park ging. Totdat een jongen haar beroofde. 'Ze durfde het park niet meer in. Wég was haar dagelijkse rondje. Maar bij de mediator betuigde de dader spijt en spraken ze af dat hij twee jaar niet in het park zou komen. Zo kreeg zij haar gestolen gevoel van veiligheid terug.'